

Viešoji konsultacija dėl dezinformacijos apie Lietuvą sklaidos mažinimo užsienyje

2019 m. kovo mėn., Vilnius

KONTEKSTAS

Lietuvai priešiškos šalys jau ilgą laiką vykdo dezinformacijos kampanijas, kuriomis siekiama bloginti Lietuvos įvaizdį užsienio investuotojų bei sprendimų priėmėjų akivaizdoje. Dėl klaidingos informacijos apie Lietuvą kenčia valstybės ekonomika bei pozicijos tarptautinėje arenoje. Kovą su dezinformacija ypač apsunkina patikimos informacijos apie Lietuvą anglų kalba trūkumas, o atliekant internetines paieškas Vakarų valstybių kalbomis vyrauja aiški tendencija, kad mokslinės literatūros ir žiniasklaidos diskusija apie mūsų valstybę vyksta be Lietuvos.

Reaguojant į esamą situaciją, dezinformacijos sklaidos problema buvo įtvirtinta Vyriausybės programoje ir įtraukta į Lietuvos pažangos strategiją „Lietuva 2030“.

Programos „Kurk Lietuvai“ rėmuose 2018 m. rugsėjo mėn. – 2019 m. kovo mėn. buvo įgyvendinta viešoji konsultacija, kurios tikslas – išsiaiškinti Vakarų valstybių auditorijos atstovų požiūrį į Lietuvą dezinformacijos kontekste ir identifikuoti dezinformacijos sklaidos mažinimo užsienyje priemones:

- Suorganizuotas interviu ciklas su visuomenės atstovais: aptartas dezinformacijos problemos mastas, problemos sprendimo kryptys, visuomenės įsitraukimas ir dezinformacijos sklaidos mažinimo priemonių įgyvendinimas.
- Internetinėje platformoje paskelbta elektroninė visuomenės apklausa, kurios metu įvertintos Vakarų valstybių auditorijų atstovų nuomonės apie Lietuvai žalingą dezinformacijos problemą, strateginę komunikaciją ir juos pasiekiančia informaciją apie Lietuvą.

KONSULTACIJOS TIKSLAS

Šią konsultaciją sudaro trys dalys – užsienio valstybių gyventojų apklausa, interviu ciklas su visuomenės atstovais ir teminis tyrimas. Šios konsultacijos tikslai:

- Išsiaiškinti, su kokiais iššūkiais susiduria užsienio valstybių atstovai, ieškodami patikimos informacijos apie Lietuvą.
- Išsiaiškinti prieš Lietuvą nukreiptos dezinformacijos problemos mastą.
- Išsiaiškinti, kokie galėtų būti patys efektyviausi informacijos sklaidos kanalai, kuriais būtų galima pasiekti užsienio auditorijos atstovus su žinia apie Lietuvą.
- Išsiaiškinti, kokia informacija apie Lietuvą šiuo metu yra prieinama viešojoje erdvėje užsienio kalbomis.
- Identifikuoti Lietuvos strateginės komunikacijos į Vakarus spragas ir trūkumus.

VIEŠOSIOS POLITIKOS PRIORITETAS

Vyriausybės programos įgyvendinimo plano penktajame prioritete minimi šie darbai:

- 5.3.3. Darbas. Lietuvybės užsienyje ir užsienio lietuvių ryšių su Lietuva stiprinimas.
- 5.3.2. Darbas. Visuomenės kritinio mąstymo ir atsparumo informacinėms grėsmėms stiprinimas, medijų ir informacinio raštingumo ugdymas.
- 5.5.13. Darbas. Lietuvos žinomumo, kultūros sklaidos ir kūrybinio potencialo užsienyje stiprinimas.

Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ pabrėžiama solidarios visuomenės svarba įtraukiant užsienio lietuvius į tautiškumo ir lietuviškos kultūros sklaidą, identifikuotas tokios sklaidos poreikis užsienio valstybėse. Taip pat pabrėžiama, kad labai svarbu į šalies gyvenimą įtraukti užsienio valstybių piliečius, norinčius prisidėti prie Lietuvos interesų įgyvendinimo, akcentuojama šiuolaikinio kultūros turinio skaitmeninio svarba.

KONSULTACIJOS DALYVIAI

Siekiant maksimalaus tikslinių grupių kompetencijų išnaudojimo, konsultacija buvo suskirstyta į tris etapus:

- 1) Efektyviausių ir patikimiausių komunikacijos kanalų užsienio auditorijai nustatymas – šio etapo metu buvo apklausta 313 respondentų iš daugiau nei dešimties Lietuvai strategiškai svarbių Vakarų pasaulio šalių.

- 2) Kovos su dezinformacija priemonių identifikavimas, analizavimas ir įgyvendinimas – interviu cikle dalyvavo nevyriausybinų organizacijų, tarptautinių organizacijų ir žiniasklaidos priemonių atstovai bei užsienio Lietuvių grupių ir bendruomenių vadovai.
- 3) Tvarios lietuviškų istorinių tyrimų sklaidos Vakarų valstybėse užtikrinimas – nuotoliniu būdu atliekamos apklausos metu, 20 Lietuvos istorijos tyrėjų iš Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto, Lietuvos istorijos instituto, Vytauto Didžiojo universiteto istorijos katedros ir Vilniaus universiteto istorijos fakulteto pasidalino savo įžvalgomis apie tai, kokius Lietuvos istorinius tyrimus ir kaip derėtų pristatyti Vakarų auditorijai, siekiant užkirsti kelią klaidingų naratyvų apie Lietuvos istoriją sklaidai.

KONSULTACIJOS METODAS

Konsultacijai naudoti kiekybinės apklausos ir interviu ciklo metodai:

- Interviu ciklo dalyviai buvo atskirai kviečiami į projektų vadovų vykdomas konsultacijas pagal iš anksto sudarytą klausimyną.
- Internetinėje platformoje buvo paskelbtas klausimynas, kurį užpildyti buvo kviečiami identifikuotos tikslinės auditorijos atstovai.
- Elektroniniu paštu buvo išsiųsti klausimai, į kuriuos atsakyti buvo kviečiami Lietuvos istorijos tyrėjai iš Kauno, Vilniaus ir Klaipėdos universitetų.

KONSULTACIJOS REZULTATAI

Interviu ciklo metu išaiškėjo esminiai trukdžiai dezinformacijos sklaidos mažinimui:

- Menkas tikslios ir patikimos informacijos apie Lietuvos istoriją, kultūrą ir politinę raidą prieinamumas anglų, prancūzų ir vokiečių kalbomis.
- Už Lietuvos informacinės erdvės saugumą atsakingos institucijos šiuo metu didžiausius pajėgumus skiria informacinių grėsmių, kylančių iš Rytų, stebėjimui, tuo tarpu informaciniai iššūkiai, susilaukiantys didelio atgarsio Lietuvai strategiškai svarbiose Vakarų valstybėse, lieka neįveikti.
- Vieningos strateginės komunikacijos į Vakarus trūkumas.
- Internetinio užsienio kalba prieinamo žiniasklaidos šaltinio, komunikuojančio apie Lietuvą plačiajai Vakarų auditorijai, stoka.
- Lietuvos kultūra neišnaudojama kaip strateginės komunikacijos įrankis.
- Užsienio lietuvių bendruomenių veiklos koordinacijos stoka.

Siūlymai:

- Sukurti Vakarų informacinės erdvės stebėjimo ir reagavimo centrą.
- Suburti dezinformacijos ekspertų ir užsienyje gyvenančių lietuvių tinklą „Lietuvos ambasadoriai informaciniais klausimais“ (LAIK).
- Skatinti aktyvesnį žiniasklaidos įsitraukimą į komunikavimą apie Lietuvą užsienio kalbomis.
- Įtraukti visuomeninį transliuotoją LRT į aktyvią informacijos sklaidą apie Lietuvą ir jos istoriją anglų kalba.
- Užtikrinti tikslios informacijos užsienio kalbomis prieinamumą „Vikipedija“ šaltinyje.
- Plėsti Lietuvos kultūros instituto (LKI) veiklos sferas ir veiklą užsienyje.
- Suformuoti lietuvių diasporų, bendruomenių ir organizacijų užsienyje tinklą.
- Skelbti konkursą aktualių istorinių tyrimų ir leidinių ruošimui, vertimui bei sklaidai Vakaruose.
- Didinti jau egzistuojančios medžiagos apie Lietuvos istoriją, kultūrą ir politinę raidą prieinamumą.
- Identifikuoti svarbiausius užsienio kalbomis prieinamus leidinius apie Lietuvą.
- Parengti jau prieinamo užsienio kalbomis turinio apie Lietuvą paketą.

Kiekybinės apklausos metu buvo identifikuotos šios tendencijos:

- Nors 68% apklaustųjų buvo įgiję aukštąjį išsilavinimą, 73% apklausos dalyvių savo žinias apie Lietuvos istoriją vertino prastai arba visiškai prastai. Tuo tarpu, savo žinias apie Lietuvos istoriją pakankamai gerai vertino 23%, o labai gerai - tik 4% respondentų.
- Tyrimo metu identifikuota, kad Vakarų valstybių auditorijos atstovams itin svarbus šaltinis informacijos sklaidai yra internetas. Internetą, kaip pagrindinį informacijos šaltinį, įvardino 31% respondentų. Apklausos rezultatai atspindėjo ir kitų kanalų svarbą. Įvairaus formato laikraščius rinkosi 14% respondentų, toks pat skaičius apklausos dalyvių atidavė prioritetą ir televizijai. Tyrimas parodė, kad mažiausiai Vakarų šalių respondentai informacijos apie Lietuvą sėmėsi iš radijo šaltinių ir konferencijų, atitinkamai 3% ir 1%. Apklausos dalyviai taip pat atkreipė dėmesį į socialinių tinklų svarbą - iš jų informacijos sėmėsi 10% respondentų, o tuo tarpu 9% gavo informaciją apie Lietuvą iš mokslinių leidinių. Pabrėžtina, kad 18% respondentų pasirinkusių pateikti savo atsakymo variantą (skiltis „Kita“) dažniausiai minėjo Lietuvos gyventojus kaip vieną iš pagrindinių informacijos apie Lietuvą šaltinių.
- Tyrimas parodė, kad naujienos apie Lietuvos istoriją užsienio auditorijas pasiekia itin retai. Net 45% visų apklaustųjų teigė, kad informacija apie Lietuvos istoriją jų nepasiekia iš viso, o 70% apklaustųjų teigė nežinantys apie bandymus skleisti klaidingus istorinius naratyvus siekiant diskredituoti Lietuvos įvaizdį. Taip pat buvo atskleista, kad užsienio respondentus dažniausiai pasiekia neutrali arba teigiama informacija apie Lietuvą, nes tik 6% teigė susiduriantys su neigytvia informacija.
- 51% apklaustųjų teigė, kad naujos informacijos apie Lietuvą ieškotų internete. Palyginti nedidelė dalis respondentų įvardino mokslinius leidinius (16%), laikraščius (9%) bei socialinius tinklus (10%) kaip pagrindinius tokios medžiagos šaltinius. Tačiau pabrėžtina, kad, užsienio auditorijos atstovų nuomone, labiausiai prie istorinių tekstų patikimumo prisideda rėmimasis moksliniais šaltiniais, leidėjas bei autorius – šiuos faktorius minėjo 86% apklaustųjų.

TOLIMESNI ŽINGSNIAI

Viešosios konsultacijos rezultatai pristatyti atsakingoms institucijoms ir naudojami kovos su dezinformacija priemonių rinkinio ruošimui ir prioritetinių šio rinkinio priemonių įgyvendinimui. Į šiuos rezultatus bus atsižvelgta vykdant LRVK įvaizdžio skyriaus rengiamą viešąjį pirkimą dėl Vakarų valstybių informacinės erdvės stebėjimo.

KONSULTACIJOS VERTINIMAS

Planuojant viešąją konsultaciją, ketinta jos vykdymą įvertinti šiais rodikliais:

- Planuota apklausti bent 250 respondentų kiekybinei apklausai, tačiau iš viso apklausti net 313 respondentai.
- Interviu ciklo metu identifikuotos trys iš penkių dezinformacijos apie Lietuvą Vakaruose mažinimo kryptys ir 10 konkrečių dezinformacijos mažinimo priemonių.
- Remiantis viešosios konsultacijos išvadomis, parengtas kovos su dezinformacija priemonių rinkinys.

IŠMOKTOS VIEŠOSIOS KONSULTACIJOS VYKDYMO PAMOKOS

Siekiant sėkmingos viešosios konsultacijos atlikimo, svarbu įsigilinti į dezinformacijos sklaidos problemą, įvertinti jos mastą. Taip pat svarbu nustatyti egzistuojančių dezinformacijos sklaidos mažinimo iniciatyvų veiksmingumą ir problematiką. Atsižvelgiant į tikslinių viešosios konsultacijos grupių kompetencijas, ruošti atitinkamus klausimynus.

ASMUO KONTAKTAMS

Žygimantas Tamošauskas | „KURK LIETUVAI“ projektų vadovas | Zygimantas.Tamosauskas@kurklit.lt

Monika Nedzinskaitė | „KURK LIETUVAI“ projektų vadovė | Monika.Nedzinskaite@kurklit.lt

2a. Tikslo ir uždavinių forma

<p>Nagrinėjama viešosios politikos problema</p>	
<p>Konsultacijos tikslas</p>	
<p>Konsultacijos uždaviniai</p>	
<p>Kaip rezultatai bus panaudojami?</p>	

3a. Tikslinių grupių sąrašo forma

Nr.	Atstovaujama visuomenės dalis	Tikslinė grupė / organizacija

6a. Konsultacijos komandos forma

Komandos narys	Asmuo	Atsakomybės
Konsultacijos lyderis		
Temos kuratoriai		
Komunikacijos specialistas		
Organizatorius		
Moderatorius		

7a. Veiklų vykdymo grafiko forma

Pirma savaitės diena	Rugsėjis		Spalis				Lapkritis				Gruodis					Sausis				Vasaris				Kovas		Atsakingas				
	6	10	17	24	1	8	15	22	5	12	19	26	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25		4	8		
1. Veikla	Apklauso klausimyno ruošimas																												Monika Nedzinskaitė, Žygimantas Tamošauskas	
	x	x																											Monika Nedzinskaitė, Žygimantas Tamošauskas	
			x	x	x																								Monika Nedzinskaitė, Žygimantas Tamošauskas	
					x																								Monika Nedzinskaitė	
						x	x																						Monika Nedzinskaitė, Žygimantas Tamošauskas	
								x																					Žygimantas Tamošauskas	
2. Veikla	Apklauso viešinimas																												Monika Nedzinskaitė, Žygimantas Tamošauskas	
									x	x																				Monika Nedzinskaitė, Žygimantas Tamošauskas
											x																			Monika Nedzinskaitė
3. Veikla	Apklauso rezultatų sisteminimas																												Monika Nedzinskaitė, Žygimantas Tamošauskas	
												x	x																	Monika Nedzinskaitė
												x	x																	Žygimantas Tamošauskas
4. Veikla	Išvadų teikimas																												Monika Nedzinskaitė, Žygimantas Tamošauskas	
													x	x																Monika Nedzinskaitė
														x																Žygimantas Tamošauskas
															x															Monika Nedzinskaitė, Žygimantas Tamošauskas
5. Veikla	Rezultatų viešinimas																												Monika Nedzinskaitė, Žygimantas Tamošauskas	
														x	x	x														Monika Nedzinskaitė, Žygimantas Tamošauskas
																x	x	x	x	x										Monika Nedzinskaitė, Žygimantas Tamošauskas
																							x	x						Monika Nedzinskaitė, Žygimantas Tamošauskas
																									x	x				Monika Nedzinskaitė, Žygimantas Tamošauskas

10a. Vertinimo rodiklių forma

Rodiklis	Aprašymas	Siekiamą reikšmę
Procesui vertinti		
Poveikiui vertinti		

18a. Vertinimo klausimynas

Proceso
vertinimas

18a. Vertinimo klausimynas

Poveikio
vertinimas
